…ccia Jmci Kardynała Prymasa Koronn…
y W. X. L. miana in campo electorali r. 1697.

Radziejowski Michał. !

[illegible]

Xi
Pr
in

glori
lijs, t
fluan
nym

O

ry, l
dźia
ten l
dney
brát
cissim
iáko
ták c
z kto

N

do a
& ad
sentis
chora

MOWY
Xiążęćiá Iegomośći KARDYNAŁA Primasa Koronnego y W. X. L. miáne in Campo Electorali 1697. Die 15. Junij

Respons ná denunciacyą o Márszáłku.

Zym okropnieysze *longioris interregni tædium*, tym wdźięcznieysza Przeświętnemu Senatowi nowiná, denunciácyą WMMPPw. ogłoszona; kiedy to *restituto diluculo, orientis solis prodromo, propior est nostra salus. Apparuit* w tym *gratia Dei Salvatoris nostri*, ktory ieżeli pod sam Elekcyi początek, *ascendens in altum* serc naszych nie podniosł, *in spiritu descendens, charitate accendit.* Iáko tedy zgody powszechney cnemu Rycerstwu winszuiemy; winszuiemy oraz, & *prudentis calculi gloriam.* Oczekiwamy z ochotą bráterskiego powitánia: á iáko *consilia consilijs*, ták *vota votis*, WMMPP. *jungimus* áby opoźnione rády násze, *placidiori fluant cursu, gressus* WMMPPw ták były fortunati, *ut quidquid* w ták obszernym kole *calcaveritis, rosa fiat,*

Respons ná powitánie die 17. Iunij.

ODdala się od smutnych kupressow wolność Polska, w weselsze po rocznych ćiemnicách, wychodźi pola, *ubi lauri, ubi palmæ crescunt*: przenośi ná to tu mieysce rády swoie, á przenośi ie pod ten czás, pod ktory, *libertatis auctor ad æternam Patris hæreditatem* przenosząc się, tę nam w podźiał zostáwił: *Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Widomy ten błogosłáwieństwá Boskiego skutek, & *magni ominis dies*, w zgodney y godney cnego Rycerstwá Elekcyi, *in delectu* Dyrektorá kołá swego: widomy w bráterskim powitániu, ktore wdźięcznie przyimuiąc Prześwietny Senat, *felicissimos magnis* WMMPP. *conatibus*, w zgodźie y miłośći *precatur successus.* A iáko tak zacnego kołá Dyrektorowi, *hanc gloriam* winszuie *os populi meruisse*; ták oraz y życzy, áby ták chwálebna ná cáły świát laská, *in laurum virescat*, z ktorey *fortunæ publicæ, destinato capiti, nectatur corona.*

PROPOSITIA.

NA dyskrecyą zkonfederowánych *in naufragia* wiátrow, *altissimo mari*, poruczoną tey Rzptey náwę, *tot fluctibus, ac procellis quassatam, post tormenta* roku zupełnego, *laceris velis, ad locum quietis, ac securitatis manuduco.*

Prowádzę ią *viâ dolorum*, obfitych łez ubogich ludźi kanałem: składam do arsenału wolnośći, *ubi clypei fortium, restaurandam*, iuż *minus sollicitus*, kiedy & *ad sananda vulnera medicam*, & *ad propulsandas injurias, proptam manum, præsentis consessûs lætior specto*; y zostáie iesżcze *ex ruinarum fragmentis bonæ spei anchora*, ktorą Boska ręká fortunę publiczną dotąd piástuiąca, zátrzymuie.

A Tey

Tey tedy Prowidencyi, iák naypokornieyſze oddawſzy dźięki, *& miſericordijs Domini, quia non ſumus conſumpti*, Przeświętnemu Senatowi, cnemu Rycerſtwu, zdrowia dobrego, *& eluctatas tempeſtates, in affectu* powinſzowawſzy; do propozycyi, teráźnieyſzey rády, przyſtępuię.

Zápominam *præterita præſentium ſolatio*; nie wſpominam *crudiorem Septembrem*, łáſkáwſzego doczekawſzy látá: támten bowiem ieżeli *naturam lætitiâ, ac jucunditate ſpoliat*: ieżeli kolory *in plantis, ac arbuſtis* mieni: ieżeli *cuncta ariditate ſiccat*; coż zá dźiw? że iáko Abráháma niegdy *aries*, y herbowne Iunoſze náſze *virentia* nieznáyduiąc *paſcua, in vepribus hæſerunt*.

Záśiadamy tu teraz *fata Reipcæ in melius converſuri*, záśiadamy pod odkrytym niebem, coby iáko *liberæ Gentis, diaphana* były *corda*, odkryte rad táiemnice.

Ad felicitatem wſzelkich ſpraw, y czynow, należy mieć rządce, ſignificatora, y dorocznego, iáko więc Aſtrologowie názywáią, Páná ná ſię łáſkáwego. Significator, pod ten czás był nieprzyiázny, *cuncta pro libidine ſtatuens, cuncta evertens, exinanivit* ten Pan doroczny Polſkę, *ſub tributum* ią podał, krew ubogich ludźi *continua arietatione* wytoczył, wśie, miáſtá, miáſteczká, *in ſolitudinem convertit*, ták ogłodźił, że *non eſt, qui frangat panem*.

Co lubo nienależáło było wolnemu Narodowi, *& armatæ libertati* diſſymulowáć, nádáła ſię iednák ćierpliwość náſzá, kiedy *peregit tranquilla poteſtas*, y zá reaſſumowanym z wálney rády Wárſzáwſkiey tráktaćie rozwiązány *ſine offendiculo* ten węzeł, woyſko ſzczęśliwie *ad obſequium* Rzptey, y pod władzę Hetmánow ſwoich powroćiło, *tempeſtas*, ktora *præſenti actui Electionis minabatur, in malatiam verſa*.

Debetur hæc pacati orbis gloria, IchmCiom Pánom *ex utroque Ordine* Commiſſarzom, MmPánom, *debetur* koſztom, fatygom, *& vigilijs* IchMośćiow, *repetitis* to we Lwowie, to w Sámborze *conatibus*. A że *intra verba* tylko wdźięczność odemnie *& gratitudo: leve* záś *donum pro magnis laboribus, dicere laudes, plenam, plenâ ac integrâ Repcâ*, zálecam Stanom Rzptey IchMćiow *conſolationem*.

A to dźięki Pánu Bogu że lubo wyćięńczoną, *integram* iednák ſkłádam *in ſinum* WmmPánow *Rempcam*. Nic ſobie nie przypiſuię *miſeri orbis bajulus*, dobroći wſzyſtko Boſkiey, że pod ták wielkim ćiężarem, á ćiężſzą ieſzcze inwidią *non ſuccubui, inter ſyrtes* żegluiąc, nie rozbiłem *dulcis libertatis carinam*.

Explevi humanitatis officia cum amicis, ugruntowałem *cum vicinis ſecuritatem, miſſionibus*, legacyami, correſpondencyami. Mam od wſzyſtkich, *ad manum humaniſſima reſponſa, ex decoro ac æſtimatione Reipublicæ*.

Ceſarzowi Imći *in puncto* dálſzey *ligi* z Moſkwą y Rzeptą Wenecką, przećiw powſzechnemu nieprzyiaćielowi, odpiſałem, *ex mente conſilij ſummâ cautelâ*, ſubſiſtencyą pogránicznych fortec *providi*, wedle śił ſkárbu.

Z Woyſkiem zkonfederowánym, *nil intentatum reliqui, repetitis tractatibus*, ktore *tandem*, á pod nie podobny práwie czás koniec ſwoy wźięły: *obſtiti illegitimis prætenſionibus*, broniąc uſurpowánego nie należyćie chlebá. Odwodźiłem od weyśćia *in viſcera Regni*, niechęći, pogrożki, *& mille moleſtias* Pánow Związkowych wytrzymywałem, *& majora pari conſtantiâ pati paratus*, gdyby tego *utile* Rzeczypoſpolitey, *& decus publicum* potrzebowáło. Kroku iednego, bez dokłádu przytomney Rády, nie uczyniłem, á zátym rozumiem żem ſię nie potknął. Przyimowałem, ſłuchałem, rożnych Woiewodztw, y Ziem, przez Poſelſtwá donieśione *deſideria*, y ile ze mnie bydź mogło ieſtem *exequutus*.

Ta tylko niefortuná moiá, że iedną tylko ręką, iednymi uſtámi, pod ták prácowity czás, ktory *centimanum, oraq; centum ad labores* potrzebował

obeyść

obeyść się muśiało. Wszystko to iednák *accessorium:* przy W.M.M.M.PP. záś teraz *magni operis consummatio, publicæ felicitatis exordium, calamitatum periodus:* obránie tákiego Páná, *Majestati tanti consilij respondentem.*

Wychodźi *in arenam* ták wiele Konkurrentow, prezentuią się przez Posłow, przez Ablegátow swoich: exámen przy nas, *censura & delectus.*

Iest tu krom Iegomośći Xiędzá Nuncyuszá, Poseł Wielki Cesárzá Iegomośći Chrześćiáńskiego, *Episcopus & Princeps Passavienſis,* ktory sam tylko ieden *formalitates* praw nászych obserwował, przesławszy przed sobą list Cesárzá Iegomośći do mnie, wyprawę Posłá swego intymuiący, y nie wprzod w Gránice Polskie wszedł, áż Pászport, y Konwoy odemnie odebrał. Drudzy IchMość nie byli ták *religiosi in observandis legibus,* y wprzod się w Wárszáwie rozgośćili, niżeli się odezwáli.

Iest Poseł Wielki, *Regis Christianissimi,* zá żywotá ieszcze Królá IegoMośći tu zostáiący: Kurfirsztá IegoMośći Brándeburskiego. Są *ableg ti extraordinarij* od Kurfirsztow IchMośśiow, Báwárskiego, *Comite Palatino Rheni,* Xiążęćiá IegoMośći Lotháryńskiego. Iest *Minister* Xiążęćiá IegoMośći *Livij Odeschalchi,* Nepośá Swiątobliwego Papieżá *Innocentij X I.* káżdy z tych *deponet* ná tym tu mieyscu *onerariam suam.* A ieżeliby *malevolentia* czyiá *tentaret* wiárę, y poććiwość moię *sub censuram* podáć, iákoby inśi *Ministri* do Polski wprowádzeni bydź mieli, *livor est* Moi W. M. Pánowie: káżdy tu, co *cum charactere* przybył wiádomy, kto prywatny, trudno nietylko wiedźieć, ále się y dopytáć. Niema Koroná Polska Chyńskich murow, *& pomeria,* o ktorey ledwie się to rzec nie może, co o owym Greckim mieśćie, ktore ták obszerne y gęste Bramy miáło, że ieden záwołał. *Cavete Cives, ne Civitas vestra per Portas aufugiát.*

Nie dla zwyczáiu sámego námieniam W. M. M. Pánom, y ogłászam, ták wielkich Monárchow *Nomina,* ále bárźiey dla tego, áby máiąc *tot* w Domu *Censores* cáłego świátá oczy, ná ták solenny Akt obrocone, cobyśmy *cuncta ex decoro pro gravitate* ták sławnego ziázdu, ták sławnego Narodu *peragamus.*

Niech zátym będą mauzułowáne pod teráźnieyszy czás diffidencye, niechęći, *partialitates* Rad wszystkich *venena, procul sint jurgia, contentiones,* y to, cokolwiek *nomen consilij* mázáć może. *Securitas Electionis* naypierwsze *momentum.* Wiádome dobrze W. M. M. Pánom wszystkim *artes* ktorymi *libertas opprimi* może, należy zátym bydź w tey ostrożnośći, w ktorey Przodkowie náśi w podobnych okázyách bywáli. A komużby z tym gorzey było, ieżeli nie nam sámym, gdybyśmy z cudzych, nie z włásnych interessow Królá obieráli.

Invocanda zátym *Spiritûs Sancti gratia,* á *invocanda* nie usty ále sercem, *resignandæ voluntates nostræ, voluntati Divinæ: indigitet nam, quem elegit,* ieżeli *secundùm cor suum, non resistamus spiritui,* ieżeli ná kárę zá grzechy násze *& flagella,* prośmy gorąco, *procidamus ante faciem ejus, ut mutet Decretum.*

Et hoc nobis signum łáski álbo gniewu Boskiego: ieżeli w zgodźie, miłośći, *& charitate,* znáć że *in medio nostri habitat:* ieżeli w niezgodźie, znáć że dáleki od nas.

Ad securitatem liberæ Electionis, należy obwárowáć *securitatem* Miástá y Zamku Krákowskiego, nie iáko Fortecy pográniczney, gdyż nie mamy z Sąśiedztwem nieprzyiáźni; ále raczey iáko *Depositorij* koron, y kleynotow Rzeczypospolitey, do ktorych może bydź *illicitus appetitus,* coby kto bez Práwá, bez zgody powszechney, bez Nominácyi do nich się nie pośiągnął.

Provisâ externâ & internâ securitate, przystąpić *ante omnia* życzę *ad Pacta Conventa,* do Exorbitáncyi, cobyśmy *exclusi tempore,* nie muśieli *Pacta* dopie-

 ro

ro piſáć, obrawſzy Páná, y orácyiką podobną ſię kontentowáć, co ná przeſzłey Elekcyi ſłyſzána, że Krol JegoMość, *mereri* chce, *non mercari Coronam*: á Exorbitáncye? przy Pánu iuż ná Thronie śiedzącym, ktoremu mogłoby ſię co nie podobáć, coby nam było *utile*. A naybardźiey należy nam pomyśleć, o utwierdzeniu *in obſequio* Woyſká zapłátą, *ne nutet in fide, ac obſequio*: wyczyſzczeniu kráiow, wyprowádzeniem w pole ná Gránicę, coby przyſzłego Páná, da Bog, do konfuzyi, y nierządu, *& ad vaſtitatem* puſteſk nie wprowadzać, coby miáſto *vivat*, y weſołośći, *planctus, & ejulatus* po drogách, y Gośćincách nie záſtępował.

Reliqua ſuggeret prudens W. M. M. M. PP. *ſolertia* Woiewodztw y Ziem inſtrukcye, gdyż przyſłábſze pierśi moie, *in longiorem ſermonem excurrere* nie dozwaláią. Kończę tedy *votis, & affectu*, iáko kocháiący Oyczyżny Syn, iáko Páſterz, błogoſłáwieńſtwem: *Benedicat Dominus primis ac noviſſimis, & deſcendat ſuper vos Spiritus Sanctus.*

Reſponſum Illuſtriſſimo Nuntio Apoſtolico.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine.

QVem olim in affectu ac veneratione, S. Sedis Miniſtrum coluit; hunc in filiali obſequio ac obedientia Sanctiſſimum Paſtorem, Ampliſſimus utriuſq; Gentis adorat Senatus. Spectavit Polonia, ſub externorum bellorum æſtum, prudentiſſimum in Sanctitate ſua moderatorem, in publico hoc Regni ſquallore conſolatorem, audit orbitatis ſuæ Patrem. Et hinc gratiſſimi, quos Illuſtriſſima & Reverendiſſima Dominatio Veſtra exprimit Sanctitatis ſuæ ſenſus: extergunt quippe lachrymas, ad fortia ac glorioſa erigunt, pacem inſtillant. Prædicet Alma Vrbs, ſuperba Citorij Montis monumenta, expulſam è finibus ſuis glorietur pauperiem, reductos antiquæ pietatis, ac obſervantiæ mores miretur: Polonia noſtra, pacem canet, zelo, pietate, ac charitate optimi Parentis inducendam. Cui dum in præſenti Ampliſſimus incumbit Senatus, dum ſuſtinendo Polono Orbi, Atlantem quærit, ſibi Patrem, Romanæ Sedi Filium, Paternam votis ac Conatibus ſuis, Sanctitatis ſuæ, implorat benedictionem.

Reſponſum Illuſtriſſimo Legato S. C. Rq; Maſttis.

Illuſtriſſime Excellentiſſime & Rever. D. Legate.

SI affectum S. C. Rq; Majeſtatis, erga hoc Regnum penſemus, vix ſolvendo nos eſſe fatebimur: Si gloriam Nominis, ſi triumphos prædicaverimus, nil verborum conatu aſſequemur; hæc quippe æternitatis Cedro, ab Immortali Fama, illa cordibus noſtris, à gratitudinis Dea inſculpta hærent. Lugemus Magni Regis occaſum, compatitur vicinia, triumphorum ejuſdem comparticeps: Aquila Aquilam ſolatur, cum in hoc Electorali Campo, Magni Iovis Ales, Sarmaticæ Aquilæ pullos, gravi ac facundo Illuſtriſſimæ Excelmæ ac Reverendiſſimæ Dominationis Veſtræ ſermone, ad nova ſolatia excitat. Et unde majus ſolatium afflictis rebus noſtris ſperari queat quàm à felici æquè ac glorioſa Novi Regis Electione: Felici, ſi animorum concordiâ peragatur, Glorioſâ, ſi in talem Electum inciderimus, qui Sapientiâ, Corporis ac Animi robore, præclaris dotibus, JOANNIS III. *dignus Succeſſor, Nominis Poloni decus, portando Orbi ſuppar, uno verbo Atlas, ab Orbe Vniverſo judicetur. Talem Inclytus utriuſq; Gentis Senatus, exoptat, talem quærit, talem liberis omnium ordinum ſuffragiis ſibi pollicetur, & in hoc vota S. C. Rq; Majeſtatis ſuæ, aſſequi credit, qui uti hæros, Hæroem Regem, Fratrem, amicum, ac vicinum ſibi exoptat.*

